

Buđenje nove ekonomske elite? Analiza udruge „Glas poduzetnika“

Dimitrije Birač, mag. oec.
doktorski student na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu,
dimitrije.birac@gmail.com

Uvod

Rijetko koja udruga je uspjela u tako kratkom razdoblju zadobiti toliko medijskog prostora, toliko političke pažnje, simpatija poduzetnika, ali i ekonomskih analitičara, kao što je to uspjelo udruzi „Glas poduzetnika“ (UGP). Takva dinamika rasta obično prati ili političke stranke ili inicijative okupljene oko jednokratnog cilja. To je možda i jedan od razloga zašto nije bilo jasno ima li UGP politički karakter i žele li njeni čelni ljudi politički djelovati, ili jednostavno žele izmijeniti postojeću administrativnu strukturu koja vrlo loše, po njihovu mišljenje, brine o interesima poduzetnika. To ni danas nije do kraja jasno.

Štoviše, prije više od pola godine (3. veljače), UGP je u Zagrebu organizirao prosvjed pod nazivom „Veliki krik poduzetnika koji će zatresti Hrvatsku!“ te pozvao poduzetnike, obrtnike, samozaposlene, zaposlenike i ostale građane. Iako su ih iz dijela medija, ali posebno i kritičari iz Vlade prozivali da ovim prosvjedom krše čitav niz restrikcija i mjera poduzetih protiv širenja koronavirusa, organizatori su više puta naglasili da ovaj prosvjed nije zamišljen kao prosvjed protiv epidemioloških, već novih ekonomskih mjera.

Rijetko koja udruga je uspjela u tako kratkom razdoblju zadobiti toliko medijskog prostora i političke pažnje kao udruga „Glas poduzetnika“

Svjestan suptilnosti djelovanja koje je u biti političko, iako se to ne želi priznati, ovim radom želim analizirati uzroke nastanka UGP-a, njegovog razvoja i budućnosti. Stoga ću analizirati udrugu „Glas poduzetnika“ kao interesnu skupinu koja djeluje primarno radi utjecaja na kreatore javnih politika u Hrvatskoj. Prema onome što se vidi, ovaj cilj koji si je primarno postavio kao interesna skupina, UGP još ne može realizirati, iako njen utjecaj kao poduzetničke udruge i kao društvenog aktera raste.

Presjek UGP-a

Kakva je pozadina Glasa poduzetnika? Ova udruga nastaje najprije kao neformalna inicijativa skupine građana u ožujku 2020. Pokrenula ju je grupa poduzetnika koja je smatrala da u javnome prostoru nema dovoljno glasova iz privatnog sektora te da je očigledan manjak svijesti o ozbiljnosti trenutka i posljedicama koje će vrlo vjerojatno zadesiti hrvatsko gospodarstvo. Primarne mete su samozaposleni, mikro, mali i srednji poduzetnici koji zapošljavaju (i obuhvaćaju) 70% radnika u privatnome sektoru. Na svojim mrežnim stranicama UGP je definirana kao udruga mikro, malih i srednjih poduzetnika, obrtnika, samozaposlenih, svih zaposlenika u privatnom sektoru i svih drugih koji podržavaju ciljeve i rad Udruge. Njen osnovni cilj je konkretnim prijedlozima nužnih i hitnih ekonomskih mjera i reformi upućenih Vladi i državnim institucijama, presudno utjecati na ubrzanje ekonomskog oporavka cijelog društva i na izgradnju zdravih temelja za Hrvatsku 2.0. UGP ima više od 200 000 podržavatelja (poduzetnika, obrtnika i njihovih zaposlenika) i više od 15 000 članova. Prihodi simpatizera i članova iznose više od 30 milijardi kuna.

Njihova ideja vodilja, zbog koje su se u određenom smislu i organizirali, je sljedeća: „U ovom trenutku bitno je ublažavanje trenutne krize te očuvanje radnih mjesta, ali također ova situacija se treba iskoristiti za smanjenje javnog sektora i optimizaciju državnog aparata, sa svrhom dugoročne održivosti cjelokupnog gospodarstva. Glas poduzetnika nema i neće imati političke ambicije niti će se ikad povezivati ili biti pod utjecajem ijedne političke opcije“ (UGP, 2021).¹

Vrlo značajan zahtjev UGP-a odnosi se na poreznu reformu, tj. zahtjev za ukidanjem progresivnog oporezivanja rada i uvođenje jedinstvene stope od 20%, uz neoporezivi dio od pet tisuća kuna

Vrlo značajan zahtjev UGP-a odnosi se na poreznu reformu, tj. zahtjev za ukidanjem progresivnog oporezivanja rada jer ono, prema njima, kažnjava svakoga tko zarađuje više i tako demotivira, a demotivira se i poslodavca da plati više zbog dodatnih nameta. Umjesto toga, predlaže se jedinstvena porezna stopa (*flat rate*) od 20%, uz minimalni cenzus (neoporezivi dio) od pet tisuća kuna; ukidanje svih parafiskalnih nameta, uključujući obvezne članarine u komorama i zajednicama te reorganizacija i smanjenje javne uprave i lokalne samouprave, koje moraju biti efikasan javni servis.

Vizija Glasa poduzetnika je postati „ključni faktor i lider u kreiranju ekonomskih politika za 21. stoljeće i Hrvatsku 2.0.“ Liderstvo se planira ostvariti kroz tri faze kratkoročnih, srednjoročnih i dugoročnih ciljeva. Neki od kratkoročnih ciljeva su: pozicioniranje Udruge kao relevantnog sugovornika u nadolazećim društvenim promjenama; prikupljanje, kanaliziranje i rješavanje pojedinačnih zahtjeva i problema iz različitih grana gospodarstva; praćenje provedbe donesenih mjera i njihovih učinaka kao i osiguravanje da primjena mjera bude jednostavna, razumljiva i da su posljedice njihovog korištenja za poduzetnike nedvojbene i predvidljive te analiza učinaka Vladinih mjera kroz praćenje službenih statistika.

Neki od srednjoročnih ciljeva su: briga i nadzor da se donesene dugoročne mjere provode na efikasan način, utjecaj na smanjivanje administrativnih zahtjeva prema poduzetnicima, utjecaj na olakšavanje poslovanja u privatnome sektoru te smanjenje broja regulativa, ograničenja i propisa koje trenutno nepotrebno opterećuju poslovanje te osmišljavanje strategije brzog ekonomskog oporavka mikro, malog i srednjeg poduzetništva (uključujući strategiju razvoja ženskog poduzetništva) po ponovnom pokretanju redovnih gospodarskih tokova te prezentacija strategije Vladi i nadležnim tijelima. Među dugoročnim ciljevima su: pozicioniranje Udruge kao središnje organizacije za zastupanje mikro, malih i srednjih poduzetnika, obrtnika, samozaposlenih i zaposlenih u privatnome sektoru, pozicioniranje Udruge kao glavnog predstavnika poduzetnika i obrtnika prilikom pregovora s Vladom i uključenost u sve vezane zakonodavne procese i pozicioniranje udruge „Glas poduzetnika“ kao aktivnog socijalnog partnera Vlade, te, shodno tome, ulazak u Gospodarsko-socijalno vijeće (GSV).

¹ Svi navodi o viziji, programu i radu UGP preuzeti su sa službene mrežne stranice Udruge (UGP, 2021).

Analiza procesa, a ne stanja

Nakon navođenja zacrtanih ideja Glasa poduzetnika i kraćeg opisa udruge, nužno je napraviti drugi korak. Da bih provjerio osnovnu pretpostavku s početka teksta, neće zadovoljiti samo analiza djelovanja udruge, nego je potrebno razraditi i okvir analize.

UGP se pojavio u visoko dinamičnom periodu, punom turbulentnih procesa u svim područjima društva, posebno u zdravstvu i ekonomiji. U tako društveno nemirnim vremenima svaka analiza koja bi polazila od stanja, a ne procesa, od cilja bilanciranja, a ne analize tijeka – ne bi bila realna. Stoga mi se čini da je dijalektička metoda ovdje najpogodnija. Ona ovdje označava „interaktivni odnos između dvije varijable u kojem svaka od dvije neprestano utječe na drugu“. Pritom postoje tri odnosa: „strukture i agencija; mreže i konteksta te mreže i ishoda“ (Marsh i Smith, 2000: 5). Dijalektički pristup omogućuje razumjeti način utjecaja na formiranje mreže preko međudjelovanja vanjskih čimbenika i odluka agenata, zatim da su ishodi politika rezultat međudjelovanja agenata i struktura, a ne puki zbroj njihovih učinaka, da je promjena u mreži rezultat interakcije konteksta i mreža i, konačno, da će sam ishod imati utjecaja na mrežu (Marsh i Smith, 2000: 11). Naglasak mora biti na procesu i na stalnoj međuovisnosti raznih varijabli. Ovo ponajviše dolazi do izražaja kod analize *policy* procesa.² Razne faze tog procesa posljedica su određenog obrasca „odnosa između aktera“, koji su očito važan čimbenik kreiranja javnih politika (Petek, 2012a: 308).

UGP još nije dostigao potrebnu razinu utjecaja kako bi izmijenio proces uspostavljanja ravnoteže moći, a pritom se nalazi, u odnosima s državnim akterima, tek između prvog i drugog koraka, između postavljanja agende³ (javna pažnja se fokusira na javni problem) i formuliranja politika (stvaratelji politika u zakonodavstvu i upravi prilaze problemu) (Petek, 2012a: 308). Uz to, UGP ima namjeru, sasvim legitimno, biti alternativa određenim strukturama (posebno glavnoj udruzi poslodavaca u Hrvatskoj – Hrvatskoj udruzi poslodavaca)⁴ i djelovati u smjeru izmjena aktualnih, s daljnjim ciljem utjecaja na donošenje novih javnih politika.

UGP više nije neformalna grupa, ali još nije značajni institucionalni akter

UGP se ne ponaša samo kao interesna skupina, nego i jest interesna skupina Glas poduzetnika više nije beznačajna neformalna grupa, on je postao respektabilni akter. Međutim, još nije postao glavni institucionalni akter koji artikulira interese poduzetnika. Ova osobina prijelaza (da više nije, ali da još nije) je određujuća osobina UGP-a. Naravno, ova se udruga definira kroz svoj program i zahtjeve, kroz svoje ciljeve i viziju koje sam na početku bio naveo. No, to je više neka vrsta samoodređenja, dakle kakvom se ona vidi ili doživljava u odnosu na konkurente, na svoje potencijalne članove i na kreatore javnih politika. Za ovu analizu važnije je što UGP definira kao društvenog aktera, kao interesnu skupinu u odnosu na ovaj dinamični period. Drugim riječima, Glas poduzetnika treba analizirati kroz aktualne tendencije nerijetko njenog njegovog utjecaja, umjesto onime što ova udruga o sebi misli i piše.

Udruga Glas poduzetnika ne ponaša se samo kao interesna skupina, nego ona i jest interesna skupina. Kako to znamo? Interesne skupine su privatne (tj. nevladine) organizacije koje nisu političke stranke, a nastoje utjecati na javne politike.⁵ Ovisno o društvenom kontekstu, odnosno o razvijenosti društva

² Taj proces uključuje niz sukcesivnih faza kojima se određuju ciljevi, odabire tijek i implementacija djelovanja, nakon čega se vrednuju rezultati i ovisno o tome preinačava javna politika.

³ Agenda je „skup problema, njihovih uzroka, simbola i rješenja, koji dobivaju ili gube pažnju javnosti i elita“ (Petek, 2012a: 301).

⁴ U razgovoru s novinarom, Hrvoje Bujas, predsjednik Udruge, naglasio je da UGP ima tri puta više članova nego glavna udruga poslodavaca u Hrvatskoj (HUP) (Novosel, 2020).

⁵ Javne politike su „sve ono što vlada odabire da će učiniti ili da neće učiniti“ (Dye, 2005: 1 u Petek, 2008: 15). U Hrvatskoj je Vlada najznačajniji *policy* akter, čije je djelovanje ključno u kreiranju javnih politika pa se onda javne politike određuju kao skup odluka i aktivnosti Vlade (Petek, 2012b: 41).

razvijaju se prilike i načini te kombinacije političkog i ne-političkog utjecaja. U razvijenijim društvima, s mnoštvom različitih i utjecajnih aktera, kombinacije utjecaja su diferencirane i kompleksnije.

UGP kao prava interesna skupina ima četiri glavne osobine (prema Yoho, 1998: 2, 3, 7). To je stvarna organizacija koja ne djeluje iz nečijeg hira, nego svjesno i dosljedno propagira interese koji proizlaze iz njenog položaja i programa. UGP nastoji stvoriti i širiti svoj (politički) utjecaj na Vladu i njene politike. On je nevladina organizacija, tj. nije delegiran ili iniciran od Vlade. Konačno, UGP nije politička stranka. Posljednja osobina je možda i najvažnija jer političko djelovanje većine interesnih skupina nerijetko izgleda kao da planiraju osnovati političku stranku ili kandidirati svog čovjeka za političku funkciju. Interesne skupine mogu podržavati kandidate, ali se same suzdržavaju od kandidiranja. Tako je Bujas na pitanje novinara sprema li se za Sabor i za politiku, nedvosmisleno odgovorio: „(...) kod nas ako se baviš nekakvim društvenim angažmanom, i to kao volonter, odmah te proglašavaju potencijalnim političarem, kao da su oni najbitnije figure u ovoj državi. Uvjeravam vas da nisu. Oni su drugi red. Samo izvršitelji. Ne zamaram se spekulacijama. Dok god sam predsjednik UGP-a, neću se baviti politikom, a inače nisam član niti jedne stranke“ (Novosel, 2020).

Interesna skupina UGP želi utjecati na Vladine politike putem intervencije u proces stvaranja javnih politika. Javne politike se odnose na odabir ciljeva i na odabir sredstava za postizanje tih ciljeva. Teorija uzroka i posljedice kaže da bi željeni cilj trebao biti ostvaren kada se namjere kreatora politike provedu, to jest implementacijom, no ako se dobiveno znatno razlikuje od tih ciljeva, onda javna politika nije provedena (Babić Krešić, 2014: 415).

UGP nastoji konsolidirati svoju poziciju aktera javnih politika „iz sfere društva“ (tj. nedržavnog aktera), nastoji sudjelovati u procesu stvaranja javnih politika i utjecati na oblikovanje i implementaciju rješenja javnih problema. To čini promovirajući sebe unutar „tržišno-gospodarstvene“, poslovne potkategorije (Petek, 2012a: 302-303). Konkretnije, Glas poduzetnika pokazuje ambiciju utjecati na ekonomske politike (mikroekonomska i makroekonomska te fiskalna ili proračunska politika) te institucionalno na Ministarstvo financija i Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta.

Način na koji se ta ambicija artikulira temelji se na narativu o neefikasnoj javnoj upravi i velikoj državi. Ovdje posebno treba imati na umu društveni kontekst. Naime, zadnjih desetak godina dogodio se kvalitativan pomak, koji je postao vidljiviji u godinama po završetku ekonomske krize u Hrvatskoj, da bi ga aktualna zdravstvena kriza razotkrila gotovo u potpunosti. Radi se o daleko jasnijoj projekciji neefikasnosti hrvatske javne uprave kroz ideologem „uhljeb“⁶ i o sve glasnijoj i efikasnijoj borbi za interese privatnog sektora, ponajviše malih i srednjih poduzetnika te obrtnika.

Problemi neefikasnosti državne administracije predstavljaju djeliće mozaika za čije je slaganje i sagledavanje bila potrebna prošla ekonomska i aktualna zdravstvena kriza. U koordinatama makroekonomske i mikroekonomske neravnoteže nastaje kontekst u kojem je uopće moguće djelovanje određenih interesnih skupina koje na sebe preuzimaju avangardni zadatak postavljanja agende, odnosno dnevnoga reda. Dakle, UGP preuzima i dalje razvija vrlo utjecajan narativ da hrvatsko društvo ne napreduje jer ga limitira (pre)velika uloga države. Ona se ogleda u prevelikim poreznim nametima koji idu izravno protiv privatnog sektora koji navodno izdržava državni sektor i u prevelikom broju zaposlenih u javnome (i državnom) sektoru. Stoga je nužno početi efikasno artikulirati interese malih i srednjih poduzetnika, to jest onih koji pokreću hrvatsko društvo.⁷

⁶ Označava osobu zaposlenu u javnom (i državnom) sektoru, to jest osobu koja ne radi u privatnom sektoru i kao takva ne pridonosi, navodno, stvaranju dodane vrijednosti. Dodajmo da se na ovaj ideologem može primijeniti obilježje ciljnih skupina, njihova „socijalna konstrukcija koja se odnosi na kulturološke karakteristike ili popularne predodžbe koje o njima postoje u javnosti“ (Petek, 2012a: 304). U tom smislu ovaj ideologem služi kao suprotnost ciljnoj skupini UGP-a koji mobilizira svoje simpatizere i jača poziciju udruge, odnosno koji naglašava razliku poduzetnika kao radišnih ljudi, koji traže svoje Ustavom određeno pravo na rad, od uhljeba itd.

⁷ Tako je u intervjuu predsjednik UGP-a pojasnio: „Ne tražimo ništa na što nemamo pravo. Ne pomažu oni nama, već prvenstveno sebi, jer bez nas u privatnom sektoru sutra bi bila spaljena zemlja. UGP se bavi ekonomskim mjerama, a ne epidemiološkim, no osobno vjerujem da je sloboda svakog pojedinca iznad svega, no sloboda povlači za sobom i odgovornost kako prema sebi, tako i prema drugima“ (Novosel, 2020).

U onoj mjeri u kojoj UGP uspije pokazati postojeće socijalno stanje prioritarnim, nezadovoljavajućim i kolektivnim (zajedničkim) problemom, ali koji je moguće mijenjati, u toj mjeri će oblikovati agendu, to jest javnopolitički problem.

Može li UGP utjecati na Vladu?

Interesne skupine služe se raznim strategijama i taktikama. Lobiraju prema državnim službenicima, koriste institucionalne kanale pristupa radnim skupinama za izradu zakona, koriste platforme za e-savjetovanje središnje države za podnošenje formalnih izmjena zakonskih ili političkih prijedloga, predlažu zakone i organiziraju konferencije za tisak (Petak, Vidačak i Dvorny, 2019: 6). Svime navedenim koristi se i UGP. Uz to, udruga je osnovala i vlastiti ekonomski savjet kako bi se ne samo efikasnije provodio politički utjecaj, nego kako bi prijedlozi imali što jači znanstveni ali i nadideološki prizvuk. Tako je Savjet iniciran uz dva uvjeta: da su njegovi članovi doktorirali u inozemstvu, na nekoj od vrhunskih institucija, i da znaju raditi kompleksna kvantitativna istraživanja. Nužno je ograničiti da političari donose ekonomske odluke na svoju ruku, odnosno na temelju vlastitih uskih interesa. Kako je ustvrdio glavni čovjek Savjeta, ekonomist i sâm mali poduzetnik Vuk Vuković: „Najmanje što nam u Hrvatskoj treba je da političari imaju još veću moć“ (Grgas, 2020b). Dakako, svaka interesna skupina teži nametnuti svoje interese kao javne i svima zajedničke, a protivničke prikazati kao uske.

Vuković je još u proljeće 2020. u vrijeme velike neizvjesnosti iznio tri scenarija koja čekaju Hrvatsku, ako Vlada ne prihvati prijedloge ekonomskih mjera koje je predlagala njegova udruga. Scenarij da Vlada ne učini ništa, imat će za posljedicu do kraja 2020. oko 400 tisuća nezaposlenih, te još 160 tisuća u 2021. Drugi scenarij, ako Vlada inzistira pri svojim mjerama, nezaposlenih će biti 290 tisuća u 2020., te dodatnih 120 tisuća u 2021. I treći scenarij, ako Vlada usvoji dodatne mjere, onda će biti 'samo' 150 tisuća nezaposlenih 2020. i još 60 tisuća u 2021. (Grgas, 2020a). Uočljivo je da je najbolji scenarij u ovoj analizi vezan uz jačanje pozicije UGP-a.

Također, danas znamo da se ništa od ovog nije dogodilo, odnosno da je strašenje javnosti od katastrofalne nezaposlenosti te tako vršenje pritiska na Vladu, bila jedna od taktika. Konačno, Vuković je ponovno izašao s pesimističnom prognozom u svome naknadnom priopćenju. Cilj je bio isti – naglasiti i ojačati poziciju UGP-a, a glavna poruka je bila da je „ugroženo minimalno 20 000 firmi sa gotovo 200 000 radnih mjesta, iz raznih industrija uslužnih djelatnosti, od ugostiteljstva i svih njihovih dobavljača, do event industrije, prijevoznika, te brojnih turističkih djelatnosti“ (Vuković, 2021). Međutim, najnoviji podatci pokazuju ne samo rekordno nisku nezaposlenost, nego i najveći gospodarski rast od 1996. (Klepo, 2021; Grgas, 2021).

Za aktere okupljene kroz UGP važno je da kroz svoje djelovanje žele politički utjecati na javne politike ponajviše redefiniranjem ekonomske uloge države. UGP ne vidi pravu mogućnost promjene u dosadašnjoj implementaciji javnih politika sve dok je velik utjecaj države u ekonomiji, tj. sve dok jača utjecaj političkih stranaka. Nasuprot tome, Vlada kao glavni kreator javnih politika ne prihvaća ovu interesnu skupinu kao ravnopravnog aktera, barem ne još. Prvi korak za to može biti ako UGP realizira svoj cilj ulaska u Gospodarsko-socijalno vijeće, koje je tripartitno tijelo kojim se koordiniraju ponajviše javne ekonomske i socijalne politike. Do tada Vlada ima slobodu ignoriranja svih prijedloga i inicijativa koje dolaze od UGP-a.

Ovdje može pomoći drugi dio navedenog priopćenja gdje piše da je prosvjed zapravo bio „krik malih poduzetnika i običnih građana protiv nepravde, netransparentnosti, nelogičnosti provedbe mjera, i neujednačenih i loše definiranih kriterija ekonomskih obeštećenja“ (Vuković, 2021). Zatim se navode i sve mjere koje je UGP predlagao, kojima je nastojao utjecati kako na postavljanje dnevnog reda, tako i na implementaciju već aktualnih javnih politika:

Svaka interesna skupina teži nametnuti svoje interese kao javne i svima zajedničke, a protivničke prikazati kao uske

Tražili smo odmah sredinom ožujka prošle godine ključne vatrogasne mjere poput otpisa a ne odgode plaćanja poreza, doprinosa i komunalnih naknada, naknade za očuvanje radnih mjesta te moratorije na kredite. Zahtijevali smo i mjere sa dugoročnim karakterom poput trajnog omogućavanja plaćanja PDV-a po naplati, ukidanje akontacije poreza na dobit, te ukidanje parafiskalnih nameta. Potom smo izašli s prijedlogom dugoročnih reformi za Hrvatsku 2.0 prepoznajući ključne domaće probleme koji godinama sprečavaju ekonomski napredak i uništavaju poslovnu i investicijsku aktivnost: politički zarobljeno pravosuđe i druge javne institucije, netransparentna i neučinkovita javna i lokalna samouprava, sveprisutna korupcija generirana od političkih vlasti, porezni i regulatorni sustav koji otežavaju poslovanje u zemlji, te pretjerani parafiskalni nameti koji su podloga neefikasnih politički zarobljenih institucija poput komora (Vuković, 2021).

Vlada nije stavila ni na razmatranje ove prijedloge i zahtjeve, kao niti prijedlog za revitalizaciju Bani-je (nakon razornih posljedica potresa krajem prosinca 2020.) koji je bio ponudio UGP. Međutim i taj prijedlog je nosio pečat njihovog djelovanja kao interesne skupine. Već kao prva mjera naglašena je potreba da se „limitira uloga središnje države na brzo odobravanje i osiguravanje resursa potrebnih za obnovu (materijalna građevinska sredstva i izvori financiranja) te na odluke o oslobađanju poreznih, parafiskalnih i regulatornih tereta za potresom pogođene zone (N1 Hrvatska, 2021).

Koji je kontekst, zasad, neravnopravnog odnosa Vlade i UGP-a kada su u pitanju javne politike i utjecaj na njih?

**Nastojanja UGP-a
zapravo su izraz sukoba
između novih i starih
poduzetnika, odnosno
ekonomske elite**

Nastojanja UGP-a zapravo su izraz većeg ekonomskog sukoba, bolje rečeno procesa kojim se manifestira taj sukob. To je sukob između novih i starih poduzetnika ili ekonomske elite.⁸ Prve možemo ukratko definirati kao one koji posluju i razvijaju se u suvremenome kapitalizmu (početak 2000-ih do danas), koji nemaju uske veze s politikom i koje hrvatska država, kao ekonomski akter, ograničava. Drugi su takozvani tajkuni, odnosno ekonomska elita proizašla iz procesa primarne akumulacije kapitala s početka 1990-ih, koja ima presudne veze s hrvatskom državom i jedinicama regionalne i lokalne samouprave (Birač, 2020b). Ovdje se može dodati i inozemni kapital koji je investiran na prijelazu iz 20. u 21. stoljeće, koji obuhvaća financijski sektor, farmaceutiku, trgovinu itd. Bazen iz kojeg se regrutira nova ekonomska elita obuhvaća ponajviše male i srednje poduzetnike, koji žele primijeniti teoriju Adama Smitha te svesti državu na njene najosnovnije funkcije. Iako je ta teorija stara 250 godina, i dalje je aktualna kad se radi o usponu kapitala koji najprije želi osvojiti, a onda konsolidirati vlastitu poziciju u društvu.

Jedan od ključnih makroekonomskih trenutaka u ovome sukobu dogodio se 2015. kada su mali i srednji poduzetnici 2015. preuzeli vodstvo kod udjela u ukupnom izvozu, te su s 40 posto (2009.) došli na 55 posto (2018.), u odnosu na velike poduzetnike, s pozitivnim trendom. Također, broj malih i srednjih poduzeća u posljednjem desetljeću se povećao (zajedno s udjelom u ukupnom dohotku), pa je od 90 000 (2010). došao na nešto manje od 140 000 danas (Birač, 2020a). Posljedično, pritisak nove generacije poduzetnika sve je jači, a dio njih je odlučio fokusirati ovaj pritisak na politiku te artikulirati zahtjeve budućnosti. Za sada je još sve u prvoj fazi, koja označava upravo glavni predmet ove analize – UGP kao interesnu skupinu koja ne djeluje izravno politički. Međutim, pitanje je vremena kada će doći do transformacije u drugu fazu, „a koja bi značila političko artikuliranje ranije sistematiziranih zahtjeva, odnosno koja bi značila da poduzetnici stave veći naglasak na direktni pritisak putem organiziranja u političku stranku ili otvorene potpore jednoj od njih“ (Grozđanić, 2020).

Prema tome, spomenuti neravnopravni odnos rezultat je dviju okolnosti. Prvo, rezultat je ekonomskog rasta nove generacije poduzetnika koja vlastiti uspjeh može zahvaliti više samom ekonomskom sustavu, nego političkoj pomoći države. Drugo, rezultat je postupnog pretvaranja ekonomskog rasta i razvoja u (politički) pritisak kojim traže svoje mjesto. Potonje dakako podrazumijeva bitan organizacijski napor, koji je i inicirao analiziranu udrugu. No, veliko je pitanje hoće li ovaj pritisak biti uspješan, to jest hoće

⁸ U Hrvatskoj se analizom ekonomskih elita najviše bavi poznati sociolog Drago Čengić s Instituta društvenih znanosti „Ivo Pilar“, koji je prije šest godina objavio knjigu *Ekonomska elita: vladar iz sjene?*

li u konačnici UGP postati glavni institucionalni akter poduzetničkih interesa i tako presudno utjecati na javne politike. Ovo je pitanje najuže povezano s time hoće li se novi poduzetnici uspjeti izboriti za svoje interese pored aktualne simbioze države i starih poduzetnika, od kojih nisu svi domaći i koji drže gotovo sve presudne poluge u gospodarstvu.

Što donosi sutra?

Budućnost se ne može predvidjeti, ali se za naše prilike može postaviti dijagnoza budućeg djelovanja UGP-a. Ova interesna skupina nema (još) presudan utjecaj jer nije institucionalizirala svoju poziciju u pravom smislu, pa je ni Vlada kao glavni kreator javnih politika ne uvažava. Vlada je odbila gotovo svaki njihov dosadašnji prijedlog da se neka javna politika izmijeni.

No, utjecaj UGP-a kao vrlo perspektivnog aktera svakako raste. Stoga Glasu poduzetnika ne preostaje ništa drugo u ovome trenutku, nego nastaviti komunicirati prema Vladi raznim priopćenjima, postupno djelujući na barem tri strane: lobirajući kod novijih poduzetnika da se pridruže, lobirajući kod poduzetnika članova glavne i reprezentativne udruge poduzetnika (HUP) da je napuste i pridruže se UGP-u, te lobirajući u političkoj sferi da tako pridobiju političke stranke da artikuliraju njihove ideje i interese. Glas poduzetnika je već naveo da će

nastaviti vršiti konstruktivni pritisak i na Vladu i na sve društvene aktere sa prijedlozima da se reforme pokrenu i da se iskoristi jedinstvena prilika promjene statusa quo. Vladi poručujemo da su njene aktivnosti nedostatne i neprimjerene i da Hrvatsku može, zbog svoje politike, suočiti sa posljedicama produženja krize, daljnjeg ekonomskog i demografskog pada. Nužan je dubinski reformski preokret za izlaz iz krize i brzi oporavak (Vuković, 2021).

Prema tome, udruga „Glas poduzetnika“ je najavila, iako ne političku kandidaturu, a ono svakako kandidaturu za ključnog nedržavnog aktera poslovnog sektora čiji je djelokrug lokalni, regionalni, nacionalni, pa čak i europski. Uspješnost ovih nastojanja, posebno u dinamičnim vremenima, ovisi o tome hoće li dalje jačati svoju ekonomsku poziciju do te mjere da ugrozi (da se nametne) već spomenutu simbiozu starih poduzetnika s političkim vezama, i države. Teško mi je to vjerovati jer društva na periferiji EU-a upravo karakterizira osobina da nemaju dovoljno jaku i vizionarsku domaću ekonomsku elitu. Ili, drugim riječima, u onoj mjeri u kojoj se uspije razviti snažna ekonomska elita, u toj mjeri će hrvatsko društvo biti na putu izlaska s europske periferije. Jačanje ekonomske pozicije nove generacije poduzetnika, ponajviše malih i srednjih, i rad na transformaciji ekonomskog u politički utjecaj njihovih zastupnika, UGP-a, odvijat će se različitim sredstvima i u različitim okolnostima. Ulazak Hrvatske u eurozonu, jedna je od tih okolnosti. No, hoće li implementacija eura dodatno ojačati poziciju novih poduzetnika i time dati UGP-u priliku efikasnije artikulirati ograničenije utjecaja države ili će pozicija novih poduzetnika biti oslabljena dubljom integracijom u svjetski sustav, a time pitanje napada na državu skinuto s dnevnog reda, pokazat će vrijeme. U svakom slučaju, može se očekivati da UGP intenzivira svoje djelovanje i prema Europskoj uniji.

Literatura

Babić Krešić, I. (2014). Public Policy in the Process of Globalization and Europeanization and Employment Policy. *Nova prisutnost*, 12(3), 413-430.

Birač, D. (2020a). Pandemijska kriza i njene posljedice za ekonomske i klasne odnose u Hrvatskoj. *politickamisao.com*. 7. travnja. <http://politickamisao.com/pandemijska-kriza-i-njene-posljedice-za-ekonomske-i-klasne-odnose-u-hrvatskoj/>

- Birač, D. (2020b). Politička ekonomija Hrvatske: obnova kapitalizma kao “pretvorba” i “privatizacija”. *Politička misao*, 57(3), 63-98.
- Udruga „Glas poduzetnika“ (UGP). Osnovna načela. *glaspoduzetnika.hr*. <https://www.glaspoduzetnika.hr/>
- Grgas, G. (2020a). Uvede li Vlada oprost na porezna davanja, može se očekivati ekonomski oporavak? *Jutarnji.hr*. 26. ožujka. <https://novac.jutarnji.hr/novac/aktualno/uvede-li-vlada-oprost-na-porezna-davanja-moze-se-ocekivati-ekonomski-oporavak-10136308>
- Grgas, G. (2020b). Vuk Vuković okupio je ugledne hrvatske znanstvenike s najboljih svjetskih sveučilišta. Kakav je plan? *Jutarnji.hr*. 25. listopada. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/vuk-vukovic-okupio-je-ugledne-hrvatske-znanstvenike-s-najboljih-svjetskih-sveucilista-kakav-je-plan-15027509>
- Grgas, G. (2021) U Hrvatskoj je samo rekordne 2008. bilo više zaposlenih. *Jutarnji.hr*. 8. kolovoza. <https://novac.jutarnji.hr/novac/aktualno/potvrda-ekonomskog-oporavka-u-hrvatskoj-je-samo-rekordne-2008-bilo-vise-zaposlenih-15093651>
- Grozđanić, D. (2020). Vojnici tržišta. *portalnovosti.com*. 10. svibnja. <https://www.portalnovosti.com/vojnici-trzista>
- N1 Hrvatska (2021). Glas poduzetnika ima plan za revitalizaciju Banije, ovo su njihovi prijedlozi. *hr.n1.info.com*. 15. siječnja. <https://hr.n1info.com/biznis/glas-poduzetnika-ima-plan-za-revitalizaciju-banije-ovo-su-njihovi-prijedlozi/>
- Klepo, M. (2021). Furiozni izlazak iz recesije nakon teške covid godine: BDP i prije sezone skočio za čak 16%! *Jutarnji.hr*. 26. kolovoza. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/furiozni-izlazak-iz-recesije-nakon-teske-covid-godine-bdp-i-prije-sezone-skocio-za-cak-16-15097452>
- Marsh, D. i Smith, M. (2000). Understanding policy networks towards a dialectical approach. *Political Studies*, 48(1), 4-21.
- Novosel, J. (2020). Intervju Hrvoje Bujas: Dosta su uhljebničke komore živjele na grbači poduzetnika! *Flash.hr*. 17. prosinca. <https://flash.hr/2020/12/hrvoje-bujas-dosta-su-uhljebnicke-komore-zivjele-na-grbaci-poduzetnika/>
- Petak, Z. (2008). Dimenzije javnih politika i javno upravljanje. *Politička misao*, 45(2), 9-26.
- Petak, Z. i Petek, A. (2009) Policy Analysis and Croatian Public Administration. *Politička misao*, 46(5), 54-74.
- Petak, Z., Vidačak, I. i Dvorny, D. (2019). Interest Groups in Croatia: Institutional Development, Strategies, and Influence. *Journal of Public Affairs*, (19)2, 1-12.
- Petek, A. (2012a). Pojmovnik. *Hrvatska i komparativna javna uprava*, 12(1), 301-312.
- Petek, A. (2012b). Što su hrvatske javne politike? *Političke analize*, 3(11), 37-45.
- Vuković, V. (2021). Otvoreni uvodnik. *rtl.hr*. 6. veljače. <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/otvoreni-uvodnik/3976166/ugrozeno-je-200000-radnih-mjesta-vlada-misli-da-ce-se-ekonomija-magicno-oporaviti-objasnjava-za-rtlhr-drsc-vuk-vukovic/>
- Yoho, J. (1998). The evolution of a better definition of ‘Interest Group’. *Social Science Journal*, (35)2, 1-13.